

უცხოური ინვესტიციების თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2025.01.02>

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია უცხოური ინვესტიციების და ინვესტირებისადმი მიძღვნილი შრომათა ციკლის თეორიულ-მეთოდოლოგიური ასპექტები.

საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა ჩვენს მიერ მოიაზრება, როგორც ინვესტიციების ბაზრის ოპტიმალურად ფორმირების აუცილებელი პირობა. იგი უზრუნველყოფს მსოფლიო მეურნეობაში საქართველოს ეკონომიკის რეალურად ჩართვას და გვესახება ეკონომიკის კრიზისული მდგომარეობის გადალახვის, მისი სტრუქტურული გარდაქმნის, წარმოებრივი პოტენციალის თანამედროვე ტექნოლოგიურ დონეზე გადაყვანის მნიშვნელოვან და გამოცდილებით დადასტურებულ საშუალებად;

შრომაში „უცხოური ინვესტიციების თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები“ დასაბუთებულია, რომ უცხოური ინვესტიციები დღეს საგაერო ბაზრებზე საქონლის და მომსახურეობის მინოდების მთავარი ინსტრუმენტი და საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სფეროა. ისინი სულ უფრო მზარდ გავლენას ახდენენ მსოფლიო ეკონომიკური კავშირების მასშტაბზე, მიმართულებებსა და სტრუქტურაზე;

განალიზებულია მეცნიერ-ეკონომისტების შეხედულებები უცხოური ინვესტიციების შესახებ აღიარებული ფორმების სწრაფი ევოლუციის მიზეზები და ამჟამად გლობალიზაციის ფონზე მათი კვლევის მეთოდოლოგიური პრინციპები.

ზემოთაღნიშნული თვალსაზრისიდან გამომდინარე, მოტანილია უცხოური ინვესტიციების განმარტების და ეკონომიკური შინაარსის ახსნის ემპირიული კვლევა, კერძოდ, მისი განმარტება წარმოდგენილია უცხოური ინვესტიციების ცნება საერთაშორისო სამართალში სეულის კონვენციის, აგრეთვე საერთაშორისო სავალუტო ფონდის და „საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობისა და გარანტიების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიხედვით;

ინვესტიციების მსოფლიო ბაზრის ინტეგრაციული პროცესების, ეკონომიკის გლობალიზაციის ფონზე დასმულ საკითხი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის აუცილებლობისა და შესაძლებლობების შესახებ. ამასთან, ვითარდება მოსაზრება მასზე, რომ მხოლოდ ინვესტიციების თამამად მოზიდვა კი არ უნდა იყოს ამოსავალი წერტილი, არამედ უნდა მოხდეს ქვეყანაში დაგროვილი სიმდიდრის შენარჩუნება და უცხოური ინვესტიციების დაბანდებისას ქვეყნის ეროვნული ინტერესების დაცვა; უცხოური ინვესტიციები უნდა ასრულებდეს ეკონომიკური ზრდის კატალიზატორის როლს.

სტატიაში ახსნილია საქართველოს ეკონომიკაში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაში არსებული სიძნელებები და არასწორი ორიენტირები; აქვე ნაშრომით აღმოფხვრის რეკომენდაციები, რომ პირველ რიგში, ამ სფეროში საჭიროა სწორი ეროვნული

ლამარა ჭოქიაური

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
ეროვნული ინოვაციური საკვლევი ინსტიტუტის
ნამყვანი მეცნიერ-თანამშრომელი
<https://orcid.org/0000-0002-8190-1016>
Email: lqoqiauri@yahoo.com (+995591705500)

ეკონომიკური პოლიტიკისა და სტრატეგიის შემუშავება და განხორციელება.

შრომაში გამოყოფილია უცხოური ინვესტიციების განხორციელების მნიშვნელოვანი ფორმები, კერძოდ: **პირველ რიგში** ეს არის ახალი საწარმოების შექმნა ან მოქმედი საწარმოების შექმნა; კაპიტალის დაბანდების კიდევ ერთი, **მეორე ფორმა** საწარმოების შექმნა ადგილობრივი ნედლეულის გადამამუშავებით, ისე, რომ საგარეო ბაზარს მიენოდოს ამ ნედლეულის გადამამუშავების შედეგად მიღებული პროდუქცია; **მესამე ფორმა** - იმ ქვეყნებში, სადაც ხდება საერთოდ ტექნიკის ექსპორტი (სამხედრო და სამოქალაქო), ამ ტექნიკისთვის ლოჯისტიკური და სერვისული სისტემების შექმნა, რაც აუცილებელი პირობაა ამ მდგრადი ბაზრის შესანარჩუნებლად; **მეოთხე ფორმა** აქტივების ნაწილის ან მთლიანად ამ აქტივების შესყიდვა ქართული ენერგორესურსების იმპორტიორ ქვეყნებში. ქართული კაპიტალის ასეთი დაბანდება საზღვარგარეთ ამარტივებს, ასუსტებს ენერგომატარებელთა ტრანზიტორ ქვეყნებზე დამოკიდებულებას და ამაღლებს ენერგორესურსების მინოდების საიმედოობას უცხოელი პარტნიორებისთვის; **მეხუთე ფორმა** - ეს არის ზოგიერთ ქვეყანაში სამრეწველო ობიექტების მშენებლობა კომერციულ საწყისებზე; დაბოლოს, **მეექვსე ფორმა** კაპიტალის მონაწილეობა სხვადასხვა პროგრამის განხორციელებაში უცხოეთში უცხოელ პარტნიორებთან ერთად, რაც დამახასიათებელია ზოგიერთი დარგებისთვის.

საკვანძო სიტყვები: ინვესტიციები, უცხოური ინვესტიციები, კაპიტალის საერთაშორისო ნაკადები, საინვესტიციო კანონმდებლობა, ინვესტიციის ბაზარი

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF FOREIGN INVESTMENTS

LAMARA QOQIAURI

Doctor of Economic Sciences,

Leading Researcher at the National Innovative Research Institute

<https://orcid.org/0000-0002-8190-1016>

Email: lqoqiauri@yahoo.com (+995591705500)

ABSTRACT

The article discusses the theoretical and methodological aspects of foreign investments and the cycle of work dedicated to investment.

We consider attracting foreign investment to Georgia as a necessary condition for the optimal formation of the investment market. It ensures the real integration of the Georgian economy into the world economy and is seen as an important and experienced means of overcoming the crisis situation in the economy, its structural transformation, and the transfer of production potential to a modern technological level;

The work „Theoretical and Methodological Foundations of Foreign Investment“ substantiates that foreign investments are today the main instrument for the supply of goods and services on international markets and one of the most important areas of international economic relations. They are increasingly influencing the scale, directions and structure of world economic relations;

The views of economists on foreign investment, the reasons for the rapid evolution of recognized forms, and the methodological principles of their research in the current context of globalization are analyzed.

Based on the above-mentioned point of view, an empirical study of the definition and economic content of foreign investment is presented, in particular, its definition is presented according to the concept of foreign investment in international law, the Seoul Convention, as well as the International Monetary Fund and the Law of Georgia on „Promotion and Guarantees of Investment Activities“;

Against the background of the integration processes of the world investment market and the globalization of the economy, the question of the necessity and possibilities of attracting foreign investments has been raised. At the same time, there is a growing opinion that not only the bold attraction of investments should be the starting point, but also the preservation of the wealth accumulated in the country and the protection of the national interests of the country when investing foreign investments; foreign investments should play the role of a catalyst for economic growth.

The article analyzes and explains the difficulties and misguided orientations in attracting foreign direct investment to the Georgian economy; it also puts forward recommendations for their elimination, stating that, first of all, it is necessary to develop and implement a correct national economic policy and strategy in this area.

The work discusses important forms of foreign investment, namely: first of all, this is the creation of new enterprises or the acquisition of existing enterprises; another, second form of capital investment is the acquisition of enterprises by processing local raw materials, so that the foreign market is supplied with products obtained as a result of the processing of this raw material; the third form - in those countries where equipment is generally exported (military and civilian), the creation of logistics and service systems for this equipment, which is a necessary condition for maintaining this sustainable market; the fourth form is the purchase of part or all of these assets in countries importing Georgian energy resources. Such investment of Georgian capital abroad simplifies, weakens dependence on transit countries of energy carriers and increases the reliability of energy supply to foreign partners; the fifth form is the construction of industrial facilities in some countries on commercial grounds; Finally, the sixth form is the participation of capital in the implementation of various programs abroad with foreign partners, which is characteristic of some industries.

Keywords: investments, foreign investments, international capital flows, investment legislation, investment market

შესავალი

საინვესტიციო საქმიანობის სრულყოფა და უცხოური ინვესტიციების, საინვესტიციო პოტენციალის განვითარება ერთ-ერთი სერიოზული მეცნიერული პრობლემაა. ეს იმ განსაკუთრებული როლით აიხსნება, რასაც უცხოური ინვესტიციები ეკონომიკის განვითარებაში ასრულებენ. ვფიქრობთ, საქართველოში, და არა მარტო ჩვენს ქვეყანაში, ინვესტიციური ურთიერთობების

მონესრიგება, უცხოური ინვესტიციების თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლების, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ძირითადი მახასიათებლების, მისი განვითარების ტენდენციების შესწავლა, უცხოური ინვესტიციების ეფექტიანობის აღრიცხვისა და შეფასების მეთოდების ანალიზი, დღემდე მსოფლიოში უაღრესად აღიარებული და „ხმაურისანი“ - ეროვნული საინვესტიციო პოლიტიკის კონცეფციის საქართველოში

„შემოტანა“, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების და უცხოელი ინვესტორების სტიმულირების მსოფლიო პრაქტიკის შესწავლა და სხვა აქტუალური საკითხების კვლევა წინადადებული ნაბიჯი იქნება უცხოური ინვესტიციების და საერთოდ, საინვესტიციო საქმიანობაში არსებული პრობლემების დაძლევის გზაზე.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ბოლო ათწლეულების მანძილზე საერთაშორისო ეკონომიკური ტრანზაქციების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტი გახდა. იგი სულ უფრო მეტად იმსახურებს მკვლევარების, მეცნიერ-ეკონომისტების ყურადღებას. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მსოფლიო ექსპორტის ახალი მიმართულება XX ს. 80-იანი წლების ბოლოდან გახდა ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები, რომლებიც სწრაფი საბაზრო გარდაქმნების გზას დაადგნენ. მათ განვითარების ერთ-ერთ სტრატეგიულ მიზნად თანამედროვე მსოფლიო ეკონომიკაში ინტეგრაცია დაისახეს. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციებიდან მიღებული პოტენციური სარგებელი ინვესტიციების იმპორტიორი ქვეყნებისთვის ერთობ მრავალფეროვანია. ეს ინვესტიციები ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების ტრანსფორმირებადი ეკონომიკისათვის¹ სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება. რადგანაც - **ჯერ ერთი** - პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები - ეს არის საწარმოო კაპიტალის დამატებითი წყარო - ერთობ დეფიციტური რესურსი პოსტსოციალისტურ ეკონომიკაში ღრმა სტრუქტურული რეფორმების პირობებში. ამ კონტექსტში უცხოური ინვესტიციები გამოდიან ეკონომიკის სტრუქტურული ტრანსფორმაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორის როლში.

მეორე - პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საერთაშორისო ეკონომიკური თანამშრომლობის გავრცელებული და განვითარებული ფორმაა და ამიტომაც ითვლება მსოფლიო ეკონომიკაში ეროვნულ ეკონომიკათა ინვესტიციის ერთ-ერთ ეფექტიან ხერხად, ფორმად. ინვესტიციები, როგორც წესი, ხელს უწყობს მიმღები ქვეყნის საგარეო სავაჭრო ბრუნვის ზრდას, საწარმოო და სამეცნიერო-ტექნიკური თანამშრომლობის ფორმირებისა და მრავალფეროვნების ზრდას. უცხოური ინვესტიციები შეიძლება განხილულ იქნას როგორც ეკონომიკის მსოფლიო ბაზრის გახსნილობაში, ჩართვასა და ტრანსფორმაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი.

მესამე, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები უზრუნველყოფენ ტექნოლოგიების ტრანსფერტს, ნოუ-ჰაუს, მართვისა და მარკეტინგის მოწინავე მეთოდების ტრანსფორმაციას და ამით ხელს უწყობენ საწარმოო რესურსების გამოყენებას ეფექტიანობის ამაღლებას, როგორც მიმღები ქვეყნების ერთობლივ საწარმოებში, ასევე, ეროვნულ ფორმებში. პირდაპირი უცხოური ინვესტი-

ციები შეიძლება რეალიზდეს სხვადასხვა გზებით. პირველი გზაა საწარმოს ტექნოლოგიური კომპონენტების საბაზრო გზით შექმნა და ნოუ-ჰაუ (ლიცენზირებული შეთანხმება). ახალი საწარმოო ტექნოლოგიების, მენეჯმენტისა და მარკეტინგის ტექნოლოგიების დიფუზია (შეთანხმებები საწარმოო კოოპერაციის, შეთანხმებები მენეჯმენტის შესახებ, კვალიფიციური სპეციალისტების მობილურობა უცხოურ და ეროვნულ კომპანიებს შორის) წარმოადგენს ტექნოლოგიური ტრანსფერტის კიდევ ერთ გზას. ტექნოლოგიების გაცემის დამატებითი არხია მათი იმიტაცია ან კოპირება (ახალი პროდუქტების კოპირება, რეკლამის შინაარსი და მეთოდები, უცხოური კომპანიების გასაღების ქსელის ორგანიზაციები). იყენებს რა თანამედროვე ტექნოლოგიების ტრანსფერტის სხვადასხვა არხს, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები გარდამავალი ეკონომიკების პირობებში გამოდიან, როგორც მათი ტრანსფორმაციის უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი უფრო ეფექტიანი სამეურნეო-ეკონომიკური სისტემის თვალსაზრისით.

მეოთხე, ეკონომიკური ტრანსფორმაციის პირობებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ხელს უწყობენ საბაზრო ეკონომიკის ახალი ინვესტიციური სტრუქტურების ჩამოყალიბებას, განამტკიცებენ ეკონომიკურ სუბიექტებს შორის საბაზრო სისტემაზე ორიენტირებულ სამეურნეო კავშირებს. ამ კონტექსტში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები შეიძლება განხილულ იქნეს, როგორც ინსტიტუციონალური ტრანსფორმაციის ქმედითი ფაქტორები ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების და, კერძოდ, საქართველოს გარდამავალ ეკონომიკებში.

უცხოური ინვესტიციების გავლენა რეციფიენტი ქვეყნის ეკონომიკაზე ერთმნიშვნელოვანი მოვლენა არ არის. საერთაშორისო კომპანიებს, რომლებიც ოპერირებენ ეროვნულ ბაზრებზე, შეუძლიათ უარყოფითად იმოქმედონ, როგორც მიმღები ეკონომიკის, ასევე ტრანსფორმირებული ეკონომიკის სამეურნეო ცხოვრების სხვადასხვა მხარეზე.

ჩვენი მოსაზრებით, უცხოური ინვესტიციები თავისთავად არ არის მნიშვნელოვანი. მისი რაოდენობრივი სიდიდე საკმარისი არ არის იმისთვის, რომ ვიმსჯელოთ მის მნიშვნელობაზე ქვეყნის ეკონომიკაში, მის მიმზიდველობაზე. საბოლოო ეკონომიკური შეფასება შეიძლება გაკეთდეს მისი სტრუქტურის, ეროვნული ეკონომიკის იმ დარგების განვითარების შეფასებით, სადაც ისინი უნდა განთავსდეს, ასევე მათი გამოყენების გავლენით მეცნიერებისა და ტექნიკის თანამედროვე მიღწევების ხასიათისა და ბევრ სხვა ფაქტორზე.

აღნიშნულთან დაკავშირებით წინა პლანზე **წამოწეულია ორი პრობლემა:**

1) შესაბამისი მეთოდოლოგიის შემუშავება და გამოყენება, რომლის მეშვეობითაც გამოვლინდება და რაოდენობრივად და ხარისხობრივად დახასიათდება იმ მრავალი ფაქტორის მნიშვნელობა, რომელზედაც დამოკიდებულია, საბოლოო ჯამში, უცხოური ინვესტიციების ეკონომიკური შეფასება.

2) უცხოური ინვესტიციების მოდინების რეგული-

1 კატეგორიები „ტრანსფორმაციული ეკონომიკა“ და „გარდამავალი ეკონომიკა“ პირველად გამოყენებულია დასავლეთის ეკონომისტების შრომებში, რომლებიც ეძღვნებოდა ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში ეკონომიკური რეფორმების პრობლემებს XX ს. 80-იან წლებში. გასული საუკუნის 90-იან წლებში ამ ტერმინებს ფართოდ იყენებდნენ რუსულ და ქართულენოვან ეკონომიკურ ლიტერატურაში.

რების მოქმედი ეკონომიკურ-სამართლებრივი და ორგანიზაციული მექანიზმის შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს მათ რაციონალურ სიდიდეს, სტრუქტურასა და გამოყენების მიმართულებებს.

შესწავლის დონე

უცხოური ინვესტიციების ანალიზი მეცნიერ-ეკონომისტების შრომებში მნიშვნელოვან ადგილს იჭერს. გამოიყო რა კაპიტალის საერთაშორისო ნაკადებში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები, ეკონომიკური თეორია გამუდმებით ცდილობს გადაჭრას მთელი რიგი ფუნდამენტური პრობლემები. ერთ-ერთი მათგანია ინვესტორის საქმიანობა, რომელიც საკუთარ კაპიტალს აბანდებს უცხო ქვეყნის სამეურნეო საქმიანობაში. ამ პრობლემის გადაჭრის შედარებით ცნობილი და პოპულარული მცდელობები წარმოდგენილია ს. ჰაიმერის შრომებში [29, გვ. 381-382]. აქ მოცემულია ცნების „სპეციფიკური უპირატესობების“ (firm-specific advantages) განმარტება, რომელიც უნდა გააჩნდეს ინვესტორს, რათა ეფექტიანად და წარმატებულად განახორციელოს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები არასრულყოფილი ბაზრის პირობებში. იმ შემთხვევაში, თუ ქართული კომპანიები მსოფლიო კაპიტალუბის ბაზრებზე წარმატებით გამოვლენ ინვესტორების როლში, ს. ჰაიმერის შრომები განსაკუთრებულ აქტუალობას შეიძენენ.

ამ მიმართულებით საკმაოდ აღიარებულია ასევე, დ. დანინგის შრომები [23, 24, 25, 26], რომელშიც საუბარია საერთაშორისო წარმოების ეკლექტიკურ პარადიგმაზე (OLY პარადიგმა owner-chip-location-internation). OLI პარადიგმის მეშვეობით შეიძლება აიხსნას, თუ რა პირობებში იზრდება პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები და როგორ არის ეს დაკავშირებული ინვესტორი ქვეყნის და კონკრეტული ფირმის ეკონომიკურ მდგომარეობასთან.

უცხოური ინვესტიციების პრობლემის კვლევას სულ უფრო მეტი ეკონომისტის შრომა აქვს მიძღვნილი [6, 9, 10, 15, 16, 28, 33, 48, 55 და სხვ.]. ამ შრომებში მოცემულია უცხოური ინვესტიციების განმარტება და კლასიფიკაცია, ფორმულირებულია საინვესტიციო კლიმატის ცნება და ახსნილია მისი შინაარსი, მოცემულია ეროვნულ ეკონომიკაში უცხოური კაპიტალის მოზიდვის საერთაშორისო გამოცდილების ანალიზი, მოცემულია ასეთი მოზიდვის ეფექტიანობის შეფასების მეთოდები: ეს პრობლემა სისტემატურად განიხილება ეკონომისტების პუბლიკაციებში. ამასთან, ამ პრობლემასთან დაკავშირებული ბევრი საკითხი ჯერჯერობით პასუხგაუცემელია ანდა არასათანადო დონეზეა შესწავლილი. კერძოდ, შემდგომ კვლევებს ექვემდებარება ისეთი საკითხები, როგორიცაა ურთიერთკავშირი სახელმწიფოს საბაჟო და სავალუტო პოლიტიკასა და უცხოელ ინვესტორებს შორის. გადახედვა-დაზუსტებას მოითხოვს უცხოური ინვესტიციების ეფექტიანობის შეფასების მეთოდები. აუცილებელია საპროცენტო განაკვეთების დინამიკის ანალიზი საქართველოს საბანკო სისტემაში და მათი გავლენა საქართველოს კომერციული ბანკებისა და საბანკო სტრუქტურების ფინანსურ დავალიანებათა დინამიკაზე საგარეო ბაზრებზე.

მეთოდოლოგია

შრომში „უცხოური ინვესტიციების თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები“ მუშაობის პროცესში დავეყრდენით უცხოური ინვესტიციების რთული ფენომენის, მათი მოზიდვის და დაბანდების ცლკეული ასპექტების შესწავლის ფუნდამენტურ ნაშრომებს, მათ შესხებ ცნობილი მეცნიერ-ეკონომისტების პრაგმატული ხასიათის კვლევებს.

სტატიაზე მუშაობისას შევეცადეთ დაგვეცვა მეცნიერული შემეცნების პრინციპები, დებულებები და არსი; ლოგიკური, ეკონომიკური, სტატისტიკური და სისტემური ანალიზის მეთოდები.

ძირითადი ტექსტი

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების არსის ძირითადი ასპექტები

საყოველთაოდ მიღებულია, რომ უცხოური ინვესტიციები - არის კაპიტალის საზღვრის გარეთ დაბანდება საწარმოების ასაშენებლად ან უკვე არსებულის გასაფართოებლად, რაც განაპირობებს განსაზღვრული ხარისხით კონტროლს მათ მართვაზე. ამ განსაზღვრებაში მნიშვნელოვანია ოთხი მომენტი:

1. ინვესტიციების საწარმოო დანიშნულება;
2. უშუალო ზემოქმედება შექმნილი საწარმოს საქმიან აქტივობაზე - მმართველობითი კონტროლი;
3. საწარმოებში ახალი საშუალებების შეტანა, რომელშიც მონაწილეობს ინვესტორი;
4. ახალი საწარმოს რეორგანიზაცია, ან უკვე არსებულის გაფართოება, ანუ კაპიტალის რეციპიენტ-ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაში მონაწილეობის მიღება.

ასეთი ინვესტიციები არის პირდაპირი და ისინი „პორტფელის“ ინვესტიციებისგან განსხვავდებიან კონტროლის პირობებით. „პორტფელის“ ინვესტიციები ძირითადად დაკავშირებულია ფასიანი ქაღალდების დაბანდებასთან, პროცენტებისა და დივიდენდების სახით შემოსავლების მიღებისა და მათი შემდგომი ზრდის მიზნით. „პორტფელის“ ინვესტიციების განმასხვავებელი ნიშანია აგრეთვე ისიც, რომ ინვესტორს არ შეუძლია გავლენა მოახდინოს საწარმოს საქმიანობაზე; მან შეიძინა აქტივები ფასიანი ქაღალდების ფორმით მოგების მოსაზიდად. ასეთი ინვესტორებისთვის არ არის აუცილებელი ახალი სიმძლავრეების შექმნა და კონტროლი მათ გამოყენებაზე. ამ შემთხვევაში, ინვესტორი ეყრდნობა რეალური აქტივების სხვის მიერ მართვას. როგორც ნესი, ის მხოლოდ ყიდულობს არსებულ ფასიან ქაღალდებს (აქციები, ობლიგაციები), იღებს რა უფლებას მომავალ შემოსავლებზე.

ამრიგად, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების განმასხვავებელი ნიშანი არის:

- ა) საწარმოო მნიშვნელობა;
- ბ) გრძელვადიანობა;
- გ) ინვესტორის უზრუნველყოფა საწარმოზე მართვითი კონტროლის უფლებით.

ეს სამართლებრივი საფუძვლები და კონტროლის კრიტერიუმები ძირითადი კომპანიის ხელშია საწარმოს კენჭისყრით მიღებული აქციების სახით.

სამართლებრივი თვალთახედვიდან გამომდინარე, უცხოური ინვესტიციები - ეს არის საზღვარგარეთის (კერძო ან სახელმწიფოს) საკუთრება, რომელსაც გააჩნია შესაბამისი სტატუსი როგორც საერთაშორისო, ისე ეროვნულ სამართალში.

რეგულირების სამართლებრივი მექანიზმებისა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის ელემენტებს შორის შეიძლება დავასახელოთ:

მისი იურიდიული ბაზა, არცთუ იშვიათად, სპეციალური კანონების ფორმით, შემოზიდვის რეგლამენტირებული წესრიგი და პირდაპირი ინვესტიციების ფორმირება, ხელისუფლების მხრიდან და ადგილობრივი პარტნიორების მხრიდან მათზე კონტროლი; ორგანოები, რომლებიც ახორციელებენ ინვესტიციების შემოზიდვის პროცედურას მოცემული ქვეყნის ტერიტორიაზე და თვალს ადევნებენ მათ ფუნქციონირებას; სავალუტო კონტროლი; გადასახადების დაბეგვრა; საზღვარგარეთელი ინვესტორის ანგარიშგების წესები; მათი დაცვის წესები; დავის გადაწყვეტის პროცედურა.

უცხოური ინვესტიციების განმარტება საშუალო კონვენციის მიხედვით

საერთაშორისო კონვენცია მრავალმხრივი სააგენტოს დაარსების შესახებ ინვესტიციების გარანტიებით (1985 წელი, სეულის კონვენცია), რომლის რატიფიკაცია საქართველოში 1992 წელს მოხდა [9. გვ.15-16]. მისი მიზანია გარანტიების გაცემა უცხოურ ინვესტიციებზე. მრავალმხრივი სააგენტო ინვესტიციების გარანტიებით კონვენციის 23-ე მუხლში მოყვანილია: „ინვესტიციები, რომლებიც არიან გარანტიის ქვეშ, მოიცავენ აქციონერულ მონაწილეობას, მათ შორის საშუალოვადიან და გრძელვადიან სესხებს, რომლებიც გადაეცემა დაინტერესებული სანარმოს აქციების მფლობელს ან ხდება მათი გარანტირება. ყოველივე ამას განსაზღვრავს დირექტორთა საბჭო“. ამ მხრივ, დირექტორთა საბჭო ითვალისწინებს ერთ პირობას: გარანტიების განაწილება შესაძლებელია მხოლოდ იმ სესხებზე, რომლებიც დაკავშირებული არიან იმ კონკრეტულ კაპიტალდაბანდებასთან, რომელიც მონონებულია სააგენტოს მიერ. ეს შეიძლება იყოს, მაგალითად, ნებისმიერი საზღვარგარეთის ვალუტა, არსებული კაპიტალდაბანდების (სანარმოს) გაფართოება და განვითარება.

გაცემს რა გარანტიებს, სააგენტო დარწმუნებულია კაპიტალდაბანდების ეკონომიკურ საფუძვლიანობაში და მის წვლილის შეტანაში მიმღები ქვეყნის განვითარებისთვის; კაპიტალდაბანდების შესაბამისობაში მიმღები ქვეყნის კანონებთან და წესებთან, მიზნებთან და პრიორიტეტებთან; მიმღებ ქვეყანაში კაპიტალდაბანდებისთვის პირობების არსებობაში, რაც მოიცავს სამართლიანი და თანაბარი მიდგომის არსებობას კაპიტალდაბანდებისადმი და მის სამართლებრივ დაცვაში.

კონვენციის ავტორები გამოდიან იქიდან, რომ უცხოური ინვესტიციების განმარტება უნდა მოიცავდეს ეკონომიკური თანამშრომლობის ვარიანტებისა და ფორმების შეუზღუდავი რიცხვის გამოყენების შესაძლებლობას. ეს მრავალმხრივი სააგენტოებს ინვე-

სტიციების გარანტიებით აძლევს შესაძლებლობას, მოახდინონ ინვესტიციების არატრადიციული ფორმების გარანტირება, მაგალითად, ხელშეკრულებითი, რომელიც ხელმძღვანელობს საშუალებების გრძელვადიანი წარმოდგენით და საერთაშორისო ეკონომიკური თანამშრომლობის განვითარების შესაძლებლობით.

უცხოური ინვესტიციების ცნება საერთაშორისო სამართალში

მრავალრიცხოვანი ორმხრივი საერთაშორისო შეთანხმება ამ სფეროში წარმოდგება უცხოური ინვესტიციების ფართო ცნებიდან. მაგალითად, 1992 წელს აშშ-ში დადებული ხელშეკრულება კაპიტალდაბანდების ნახალისებასა და დაცვის შესახებ შეიცავს შემდეგ განმარტებას: „ინვესტიცია ნიშნავს ნებისმიერ კაპიტალდაბანდებას ერთ-ერთი მხარის ტერიტორიაზე, რომელიც მიეკუთვნება სხვა მხარის მოქალაქეებსა და კომპანიებს, ან ხდება მათ მიერ ისეთი საქმეების კონტროლირება, როგორცაა კომპანიის საკუთრებაში მონაწილეობა, მოვალეობებზე უფლება, ხელშეკრულება მომსახურებისა და კაპიტალდაბანდების განხორციელების შესახებ, მაგრამ გამონაკლისია:

I. ყოველი სახის საკუთრება, რომელიც შეიცავს უძრავ და მოძრავ ქონებას, ხელშესახებ და ხელშეუხებელ ქონებას და, აგრეთვე, შესაბამის უფლებებს, როგორცაა გირაოს უფლება;

II. კომპანიაში მონაწილეობის ნებისმიერი სახეობა, მათ შორის აქციები, მართვასა და ხელმძღვანელობაზე უფლებები, ან კომპანიის აქტივებში მონაწილეობა;

III. ფინანსური საშუალებების ან ვალდებულებების მოთხოვნის უფლება, რომელსაც გააჩნია ეკონომიკური ღირებულება და დაკავშირებულია კაპიტალდაბანდებასთან;

IV. ინტელექტუალური საკუთრება, რომელიც ნაწილობრივ მოიცავს უფლებებს:

- ლიტერატურისა და ხელოვნების ნიმუშებზე, მათ შორის, ხმის ჩანერაზე;

- გამოგონებები ადამიანის მოღვაწეობის ყველა დარგში;

- ინტელექტუალური სქემების ტოპოლოგია;

- ნოუ-ჰაუ, სავაჭრო საიდუმლოებები და კონფიდენციალური კომერციული ინფორმაციები და, აგრეთვე,

- სავაჭრო ნიშნები, მომსახურებისა და საფირმო დასახელების ნიშნები.

V. ნებისმიერი უფლება, რომელიც დაკავშირებულია კაპიტალდაბანდებასთან, გაცემულია კანონით ან ხელშეკრულებით, აგრეთვე ძალაშია ნებისმიერი ლიცენზიითა და ნებართვით, რომელიც გამოცემულია კანონებთან შესაბამისობში“ [10. გვ. 427].

4. პირველ სამართლებრივ აქტებში უცხოური ინვესტიციები განისაზღვრება, როგორც მათი მონაწილეობა თანამედროვე სანარმოებში, რომლებიც იმ პერიოდში საზღვარგარეთული კაპიტალის მოზიდვის ერთადერთი შესაძლო ფორმა იყო. მაგალითად, თავდაპირველად საინვესტიციო კანონმდებლობით უცხოური ინვესტიციები განისაზღვრებოდა როგორც არარეზიდენტების

მიერ სხვა ქვეყნების სამენარმეო საქმიანობაში კაპიტალის დაბანდება, უცხოელი ინვესტორის კუთვნილი სამოქალაქო უფლებების სახით, თუ ამგვარი ობიექტები არ არის აკრძალული ან არ არის შეზღუდული სახელმწიფო კანონმდებლობით. როგორც ჩანს, მოცემული განმარტება არ ითვალისწინებს ფორმულირებას, რომელიც შედის საერთაშორისო დოკუმენტებში, ნაწილობრივ, უცხოური ინვესტიციების წახალისებისა და დაცვის ორმხრივ შეთანხმებაში.

გარდა ამისა, განმარტებაში გვხვდება სერიოზული უზუსტობა: მასში არაფერია ნათქვამი მოგების მიღების მიზნებზე. მეორე სერიოზული პრობლემაა გაურკვევლობა სესხებისა და კრედიტების შესახებ და აქედან გამომდინარე, არ არის ნათელი, ქვეყანაში რა შეიძლება იყოს ინვესტიცია და რა - არა. 1985 წელს შექმნილი სეულის კონვენცია ზუსტად არეგულირებს გრძელვადიან სესხებთან დაკავშირებულ პრობლემას. ყურადღებას იმსახურებს ის ფაქტი, რომ ჩვენს ქვეყანაში 1996 წლის 12 ნოემბერს დამტკიცებული კანონი უცხოური ინვესტიციების შესახებ შეიცავს ცნებას „პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების შესახებ“. ინვესტიციად მიიჩნევა ყველა სახის ქონებრივი და ინტელექტუალური ფასეულობა ან უფლება, რომელიც დაბანდება და გამოიყენება შესაძლო მოგების მიღების მიზნით საქართველოს ტერიტორიაზე განხორციელებულ სამენარმეო საქმიანობაში. ასეთი ფასეულობა ან უფლება შეიძლება იყოს:

ა) ფულადი სახსრები, წილი, აქციები და სხვა ფასიანი ქაღალდები;

ბ) უძრავი და მოძრავი ქონება - მიწა, შენობა-ნაგებობები, მონყობილობები და სხვა მატერიალური ფასეულობა;

გ) მინით ან სხვა ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის უფლება (მათ შორის კონცესია), პატენტი, ლიცენზია, „ნოუ-ჰაუ“, გამოცდილება და სხვა ინტელექტუალური ფასეულობა;

დ) კანონით აღიარებული სხვა ქონებრივი ან ინტელექტუალური ფასეულობა ან უფლება [9. გვ.91].

კონვენციაში მრავალმხრივი სააგენტოს ინვესტიციების გარანტიების შესახებ, პირდაპირი კაპიტალდაბანდების ცნება ემთხვევა იმ განსაზღვრებას, რომელიც მოგვცა საერთაშორისო სავალუტო ფონდმა. პირდაპირი კაპიტალდაბანდება (ინვესტიცია) არის „კაპიტალდაბანდება, რომელიც ინარმოება საწარმოებში გრძელვადიან მონაწილეობაზე უფლებების შესყიდვით მიმღებ ქვეყანაში, რომლის დროსაც ინვესტორი ისწრაფვის მიიღოს რეალური გავლენა საწარმოს მართვაში“.

აღსანიშნავია, რომ სააგენტოს დირექტორთა საბჭო პირდაპირ ინვესტიციებს განიხილავს, როგორც ინვესტიციის ახალ ფორმებს, როგორცაა ხელშეკრულება მართვის შესახებ, თანხმობა ფრანშიზზე (კომერციული კონცესია), ლიცენზირებულ შეთანხმებას, ხელშეკრულებას პროდუქციის გაყიდვის შესახებ, ხელშეკრულებას საფინანსო იჯარის შესახებ (ლიზინგი) და სხვა. ნებისმიერ შემთხვევაში, არ ექვევა ყურადღება იმას, კაპიტალდაბანდება ხდება ფულადი თუ არაფულადი

ფორმით, მაგალითად, მონყობილობა-დანადგარების, მომსახურების ტექნიკური პროცესებით თუ ტექნოლოგიების წარმოდგენის გზით. სააგენტოს, დირექტორთა საბჭოს გადანყვეტილებით, შეუძლია გასცეს გარანტიები კაპიტალდაბანდების სხვა ფორმებით; გამონაკლისია „ის სესხები, რომლებიც არ არიან დაკავშირებული კონკრეტულ გარანტირებულ კაპიტალდაბანდებთან“. შექმნილის 10%-ის მიკუთვნება პირდაპირ ინვესტიციებზე, როგორც ის მოცემულია საერთოდ უცხოური ინვესტიციების შესახებ მიღებულ კანონმდებლობაში, ყოველთვის არ იძლევა შესაძლებლობას მართვაში მონაწილეობის მისაღებად და კონტროლის განსახორციელებლად.

უცხოელი ინვესტორი

ცნებას „უცხოელი ინვესტორი“ უცხოური ინვესტიციების შესახებ კანონმდებლობა შემდეგნაირად განმარტავს: ეს არის საზღვარგარეთული ორგანიზაცია, რომელიც არ გვევლინება იურიდიულ პირად და პირი მოქალაქეობის გარეშე, რომელიც მუდმივად ცხოვრობს საზღვარგარეთ და აგრეთვე, საერთაშორისო ორგანიზაციები და საზღვარგარეთის სახელმწიფო.

საქართველოს კანონის - „საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობისა და გარანტიების შესახებ“ მიხედვით:

1. უცხოელ ინვესტორად ან საინვესტიციო საქმიანობის სუბიექტად ითვლება ფიზიკური ან იურიდიული პირი, აგრეთვე, საერთაშორისო ორგანიზაცია, რომელიც ახორციელებს ინვესტირებას საქართველოში.

2. უცხოელ ინვესტორად ითვლება:

ა) უცხოეთის სახელმწიფოს მოქალაქე;

ბ) მოქალაქეობის არმქონე პირი, რომელიც მუდმივად არ ცხოვრობს საქართველოს ტერიტორიაზე;

გ) საქართველოს მოქალაქე, რომელიც მუდმივად ცხოვრობს საზღვარგარეთ;

დ) იურიდიული პირი, რომელიც რეგისტრირებულია საქართველოს საზღვრებს გარეთ.

3. საწარმო, რომელშიც უცხოელი ინვესტორის წილი შეადგენს არანაკლებ 25%-ს, სარგებლობს იმავე უფლებებით, როგორც უცხოელი ინვესტორი.

საერთაშორისო ეკონომიკური კავშირების განვითარებასთან დაკავშირებით მუდმივად იზრდება იმ სუბიექტების რიცხვი, რომლებიც ახორციელებენ თავიანთ საქმიანობას ისე, რომ არ შემოიფარგლებიან ერთი სახელმწიფოს საზღვრებით. პრაქტიკული თვალთახედვიდან გამომდინარე, უმრავლეს შემთხვევაში საჭიროა დავადგინოთ, რომელ სახელმწიფოს მიეკუთვნება ესა თუ ის იურიდიული პირი ანუ განვსაზღვროთ მისი ეროვნულობა. პრაქტიკაში, იურიდიული პირის ეროვნულობის დადგენა ძნელია, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როცა ეს პირი ინფორმირებულია ერთ ქვეყანაში, ცხოვრობს სხვა ქვეყანაში, ხოლო ძირითად საქმიანობას ახორციელებს მესამე ქვეყანაში და მის აქციონირებად გვევლინებიან სხვადასხვა ქვეყნის იურიდიული და ფიზიკური პირები. თუ ზემოთ მოცემული კრიტერიუმები ერთმანეთს დაემთხვა, მაშინ სირთულე არ წარმოიქმნება.

**ინვესტიციების მოზიდვა -
ეკონომიკის ამოსავალი წერტილი**

ინვესტიციებისთვის საჭიროა კაპიტალის დაგროვება და საკრედიტო რესურსები, მათი სტრატეგიული განვითარების უნარი. ამიტომ, როგორც ბიზნესი, ისე მთავრობა, ყველანაირად ცდილობს მოიძიოს როგორც ინვესტიციები, ასევე მათი გამოყენების რეცეპტები. მოთხოვნილება ინვესტიციებისადმი იზრდება. საინვესტიციო პროცესში განვითარებული პაუზა განაპირობებს არა მხოლოდ განვითარების ტემპების შენელებას. საწარმო-დანადგარებისა და მოწყობილობების ცვეთისას (საშუალოდ ის ქვეყანაში შეადგენს არა ნაკლებ 40%-ისა) წარმოების განახლების შეჩერება ემუქრება მთლიანად ეკონომიკის ზრდის ტენდენციას. ამიტომ, მხოლოდ ინვესტიციების მოზიდვა კი არ უნდა იყოს ამოსავალი წერტილი, არამედ უნდა მოხდეს დაგროვებული სიმდიდრის შენარჩუნებაც და მოზიდული უცხოური ინვესტიციების ეფექტიანი დაბანდება, განსაკუთრებით მწარმოებლურ დარგებში.

ეკონომიკური წინსვლისთვის აუცილებელია ახალი მაღალი ტექნოლოგიების დაფუძნება და ეკონომიკური ზრდის ინტენსიურ ტიპზე გადასვლა. ეს საკმაოდ რთული სამუშაოა, მაგრამ მისი განხორციელება აუცილებელია, თუ ქვეყანას უნდა, რომ მიაღწიოს რეგიონების დაბალანსებულ განვითარებას და დარგობრივ დივერსიფიკაციებს. ეკონომიკაში ინვესტიციების შემოსვლა საქართველოში უკვე 2000-იანი წლებიდან დაიწყო, თუმცა, მასზე მოთხოვნილება მაინც განუზომლად მაღალია. საწარმოებს ჯერ კიდევ უჭირთ უცხოური ინვესტიციების თამამად მოზიდვა და გამოყენება, ვინაიდან ისინი ისევ თვითდაფინანსების მარწუხებში არიან მოქცეულები საბანკო კრედიტების სიძვირის გამო. სახელმწიფო, დიდი რაოდენობით საგარეო ვალების გამო, ვერ გამოდის საბიუჯეტო დეფიციტის მარყუჟიდან, არ გააჩნია არანაირი საკუთარი ფინანსური საშუალება, რათა აქტიურად ჩაერთოს საინვესტიციო პროცესში. ზოგადად, ქვეყანა განიცდის ტექნოლოგიების დანერგვისა და ახალი იდეების განხორციელების სიძნელეებს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ქვეყნის თანამედროვე საინვესტიციო პოლიტიკა წარსულს აფასებს იმგვარად, რომ „ასე ცხოვრება არ შეიძლება!“ და ეძიებს პასუხს კითხვაზე „რა ვაკეთოთ მომავალში?“ ქვეყნის გამოცდილება, დაენიოს (არადა ეს სიტყვა თითქოსდა „მოძველდა“) სხვა განვითარებულ ქვეყანას, შეგვიძლია განვიხილოთ იაპონიის მაგალითზე. იაპონიაც ხომ დაენია სხვა განვითარებულ ქვეყნებს და ახლა ერთ-ერთ წამყვან სამრეწველო ქვეყნად იქცა. 50-60-იან წლებში იაპონიამ მიიღო დასავლეთის ტექნოლოგიები და ნოუ-ჰაუ ლიცენზიის ყიდვის საშუალებით. ის არ თაკილობდა აგრეთვე საწარმოო შპონაჟსაც. იაპონიაში ახალი ტექნოლოგიები შედიოდა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების გარეშე. ამერიკაც დაენია ევროპას და ახლა ევროპა თავისი (სამრეწველო განვითარების მხრივ აშშ-ს უკან მოჰყვება. აღარაფერს ვამბობთ ჩინეთზე, რომელიც განვითარებული ქვეყნების რიგშია, უფრო მეტიც, უზარმაზარი ნახტომი გააკეთა ქვეყნის განვითარების ტემპებში. ინდოეთი და სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზიის ზოგიერთი ქვეყანა აქტიურადაა ჩაბმული განვითარებულ ქვეყნებთან „დანევის მოდელში“ [8. გვ.359].

დღეისთვის, მსოფლიო ბაზრის ინტეგრაციული პროცესების პირობებში, გაჩნდა შესაძლებლობა დავძლიოთ ჩვენი ჩამორჩენა სხვა ქვეყნის უცხოური კაპიტალის ხარჯზე. ამისთვის საჭიროა მოვიძიოთ მათი მოზიდვის გზები და გამოვიყენოთ ისინი ჩვენი ეროვნული ინტერესებისთვის. ამის შესრულება ძალიან რთულია, მაგრამ შესაძლებელია. ამისთვის, უნდა განისაზღვროს პოტენციური დონორის ინტერესები და მოხდეს მათი შეთავსება ეროვნული ეკონომიკის ინტერესებთან. ზოგჯერ ხდება ისიც, რომ უცხოურ კაპიტალს თან მიაკვს მოგება, რის გამოც ხდება თავისი ადგილობრივი პარტნიორების ინტერესების შელახვა. ეს, მართლაც, ასეა. მაგრამ ამის გარეშე ადგილობრივ მწარმოებლებს ექნებოდათ ნაკლები დაკვეთები, რაც შეწყვეტდა მათ შემოსავალსა და საქმიანობას.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია კაპიტალის იმპორტი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სახით. მისი დაბანდება ხდება ეკონომიკის რეალურ სექტორში, რითაც იზრდება მისი საინვესტიციო კაპიტალი. პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია არა მხოლოდ განაპირობებს, ხელს უწყობს ეკონომიკურ ზრდას, საწარმოებში შემოაქვს ახალი ტექნოლოგიები, ნოუ-ჰაუ და საბაზრო ტიპის მენეჯმენტის ახალი მეთოდები. პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია ქვეყანას ახალი ტექნოლოგიების ათვისებისთვის დროის მოგებისა და ეკონომიკური დეფორმაციების ტვირთის შემცირების საშუალებას აძლევს [42. გვ.42-63].

ძნელია შევფასოთ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების წვლილი ეკონომიკის განვითარებაში. საწარმოო ტრანსფორმაციასთან ერთად, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები წარმოქმნიან მოთხოვნილებებს, რომელთა განხორციელებაც ხდება შემდეგ უკვე ადგილობრივი მწარმოებლების მიერ. შეკვეთების მიღების შემდეგ იწყება მათი გაფართოება, იზრდება სამუშაო ადგილები. ამრიგად, პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია თავის ირგვლივ ქმნის მოთხოვნილებების ჯანსაღ ზონას (რაც ეკონომიკური თეორიის ენაზე ნიშნავს მულტიპლიკატორის დადებით ეფექტს).

პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია აძლიერებს მაკროეკონომიკურ სტაბილურობას, რომელიც ძალიან მნიშვნელოვანია ეკონომიკური განვითარებისთვის. ამავდროულად ხდება ანტიინფლაციური ძალების მოკრება. წარმოებს სახელმწიფო ბიუჯეტის შევსება შემოსავლებით, ვინაიდან ფართოვდება გადასახადების დაბეგვრის ბაზა. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები უზრუნველყოფენ უცხოური ვალუტის შემოდენას (ნაკადს).

უცხოური ინვესტიციები - ქვეყნის პოლიტიკური სტაბილურობის ფაქტორი

პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია შეიძლება განვიხილოთ, როგორც ქვეყნის პოლიტიკური სტაბილურობის ფაქტორი, რომელიც იცავს მას არა მხოლოდ საშინაო, არამედ საგარეო პოლიტიკური კონფლიქტებისგანაც. როგორც ეკონომიკური ზრდის კატალიზატორი, ის

აძლიერებს საშუალო კლასის ფორმირების ტემპებს. საგულისხმოა, რომ ექსტრემიზმი ყველაზე ხშირად იქ ბუდობს, სადაც ეკონომიკას არ შეუძლია გადაჭრას დღევანდელი ცხოვრების უმარტივესი პრობლემები. ქვეყნის ჩამორჩენილი ეკონომიკა ხალხს პოლიტიკური სტაბილურობისთვის ბრძოლის ბიძგს აძლევს.

დღეისთვის ჩვენი ქვეყანა აქტიურად ეძებს საზღვარგარეთელ პარტნიორებს თავისი მსხვილი საინვესტიციო პროექტებისთვის. ბიზნესის წარმომადგენლები დაინტერესებულნი არიან სახელმწიფოს ეკონომიკური გაძლიერებით. შეიცვალა ბიზნესის წარმომადგენლების მოსაზრებაც ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის შესახებ: სახელმწიფო მუდმივად ცდილობდა შეემცირებინა თავისი როლი ეკონომიკაში, რომელიც ყველა დაავადების წამალია და ეკონომიკური ზრდის წინაპირობას წარმოადგენს. მაგრამ ეკონომიკური დერეგულაცია არ ნიშნავს ეკონომიკის მოდერნიზაციას. თავისუფალ ბაზარს ძნელად თუ შეუძლია განსაზღვროს საზოგადოების გასაჭირი. სახელმწიფოს სტრატეგიული გავლენა არ საჭიროებს ბიუროკრატიული სტრუქტურების ზრდას. აუცილებელია მხოლოდ კარგი სტრატეგია და მისი გატარების სწორი არჩევანი.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ეკონომიკაზე სასარგებლო გავლენის გათვალისწინებით, ზოგიერთი მთავრობა ნადირობს ინვესტიციების ნაკადზე და შემოაქვს ის თავის ქვეყანაში. მათ კაპიტალის მსოფლიო ბაზრის რესურსების მოზიდვისა და თავიანთი ეროვნული პრობლემების გადაჭრის დიდი გამოცდილება აქვთ. ასეთ ქვეყნებს მიეკუთვნება ინდოეთი და განსაკუთრებით ჩინეთი, რომელიც უკვე ორი ათწლეულის განმავლობაში იყენებდა ეკონომიკის განვითარების ამ ბერკეტს. ამ მიმართულებით ძალიან აქტიურად მიდიან სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზია და ლათინური ამერიკა. ამ გზას დაადგენ ევროპის პოსტკომუნისტური ქვეყნები და აფრიკის ზოგიერთი ქვეყანა. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ზოგიერთი რეციპიენტი-ქვეყანა აღარ ელოდება ბედნიერ შემთხვევას, არამედ იმედოვნებენ, რომ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები თვითონ მივლენ ქვეყანაში და მთავრობა, როგორც შვეიცარი, მხოლოდ ეროვნული ბაზრის კარს გაუღებს მათ. სხვადასხვა ქვეყნის მთავრობები ცდილობენ სტრატეგიულად იმოქმედონ. ისინი სპეციალისტებთან ერთად შეიმუშავენ ტრანსნაციონალური კომპანიის მოზიდვის მეთოდებს და წარმოადგენენ სტაბილურ საკანონმდებლო და ფინანსურ უზრუნველყოფას, აგრეთვე, სხვა სარგებელსაც, მათ შორის, თანამედროვე ინფრასტრუქტურას, მასტიმულირებელ მექანიზმებს, ადმინისტრაციულ მხარდაჭერას, საგადასახადო შეღავათებს, საბაჟო გადასახადების გამარტივებას, გარანტიებსა და მიწის პირად საკუთრებაში გადაცემას.

სირთულეები საქართველოში უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის საქმეში

დღემდე საქართველოს, პრაქტიკულად, სრულად არ გამოუყენებია ეკონომიკური პროგრესის შესაძლებლობები პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების

დახმარებით. საქართველოს ეკონომიკაში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის სირთულე განისაზღვრება, როგორც მისი მიზერულობით მთლიან შიდა პროდუქტთან დამოკიდებულებაში (1-2%), ასევე იმით, რომ ინვესტიციების ნაკადი მიმართული არაა მოდერნიზაციის საჭიროების მქონე დარგებსა და რეგიონებში. უკანასკნელი 10 წლის განმავლობაში, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ნაკადი მიმართული იყო ენერჯეტიკაში, ვაჭრობაში, გზების მშენებლობასა და სასტუმროების ქსელის გასაფართოებლად, ამასთან, თითქმის 70% კონცენტრირებული იყო თბილისსა და ბათუმში. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაში განვითარებული კრიზისული მდგომარეობა იმას არ ნიშნავს, რომ ქვეყანას არ გააჩნია არანაირი შანსი წარმატებისკენ. შანსი, გახდეს მიმზიდველი ბაზარი საზღვარგარეთელი ინვესტირებისთვის, საქართველოს აქვს და ის დაკავშირებულია საქართველოსთვის ხელსაყრელ საერთაშორისო ვითარებასთან: ევროპის სავაჭრო ბაზრის გადავსება ევროპის ტრანსნაციონალურ კომპანიას აიძულებს, მოიზიდოს ახალი ბაზრები თავისი საქონლის რეალიზაციისთვის. შედეგად, საზღვარგარეთული კომპანიების ინტერესი ჩვენი ქვეყნის ბაზრის მიმართ მომავალი ექსპანსიისთვის გარდაუვლად იზრდებოდა 2007-2015 წლებში. საქართველო ევროპის ბაზრიდან „გამოძევებული“ ინვესტორებისთვის კაპიტალდაბანდების საუკეთესო ადგილი ხდებოდა, ვინაიდან, ევროპის ბაზრები უკვე „დაკავებული“ იყო. საქართველო წრმოადგენდა და წარმოადგენს ევროპაში მიმზიდველ ბაზარს მდიდარი იაფი ნედლეულისა და რესურსის პოტენციალით და კვალიფიკაციური კადრებით.

უცხოური ინვესტიციების როლი ქვეყნის სტრატეგიულ განვითარებაში

უცხოური ინვესტიციების მოსაზიდად არსებული შანსების გამოსაყენებლად საჭიროა გადაიხედოს საინვესტიციო სტრატეგიასა და პოლიტიკისადმი დამოკიდებულება. უნდა ვიმოქმედოთ ინვესტიციების მოზიდვის ეროვნული პროგრამის საფუძველზე, რომელიც სახელმწიფოსა და ბიზნესს ერთმანეთთან გააერთიანებს. ანუ, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, აუცილებელია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა, გრძელვადიანი შემოსავლების გათვლა და ეროვნული და მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების თავისებურებების შესახებ სისტემური ცოდნის არსებობა. მხოლოდ ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკის სტრატეგიული განვითარება უზრუნველყოფს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების - მოზიდვას და ეფექტიან დაბანდებას. უცხოური ინვესტიციების სტრატეგიული განვითარების ძირითადი მიმართულებების დაგვიანებით შემუშავება აიხსნება მისი ეკონომიკური ლიბერალიზაციის კენ მისწრაფებით. ლოზუნგი - „სახელმწიფოს ეკონომიკიდან გამოსვლა“ - არავითარ შემთხვევაში არ გამოიყენება პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებთან დამოკიდებულებაში. ჩვენი მხრიდან გულუბრყვილო იქნება იმაზე ფიქრი, რომ სახელმწიფოს მხარდაჭერის გარეშე უცხოური ინვესტიციები შექმნიან თავიანთ რეალურ ეკონომიკურ

სექტორს. გარდა ამისა, სახელმწიფოს შეუძლია დაიცვას ზოგადეროვნული ინტერესები საზღვარგარეთული კაპიტალის მოზიდვისას დარგებსა და ეკონომიკის სფეროებში. ეს მით უფრო შეუძლია ლიბერალურ მთავრობებსაც, მაგ.: აშშ-ში და დიდ ბრიტანეთში გვხვდება ბაზრის თვითგანვითარების საექსპორტო თეორიები. ეს მთავრობები, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მიმართ ატარებენ სტრატეგიული დარგების განვითარებისკენ მიმართულ პოლიტიკას. მაგრამ, მიუხედავად ამისა, საზღვარგარეთულ „მოთამაშეებს“ არ აძლევენ სიტუაციის გაკონტროლების უფლებას. საზღვარგარეთ ეს ქვეყნები გავლენას ახდენენ რეპიციენტების მთავრობებზე, ხელს უწყობენ რა თავიანთი თანამემამულეების პროექტების განვითარებას [13. გვ.85-96].

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების დახმარებით წარმატებით განვითარებული ქვეყნისადმი ახალი მიდგომა, დღევანდელი ექსპერიმენტატორებისთვის ერთგვარ მაგალითად იქცა. სხვადასხვა ქვეყანას საშუალება მიეცა აარჩიოს ასეთი გზების საუკეთესო ვარიანტები და ყურადღება გაამახვილოს ახალ დარგობრივ და რეგიონალურ პრიორიტეტებზე. აღსანიშნავია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების განვითარების ორგანიზაციების საქმიანობა, რომელიც მუდმივად კორექტირდება მეურნეობის ყველა დონეზე და პრაგმატულად რეაგირებს კონიუნქტურულ ცვლილებებზე.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ მსოფლიო ეკონომიკა ჯერ ისევ ღრმა ტრანსფორმაციის სტადიაზეა, პირდაპირი ინვესტიციების სივრცობრივ განაწილებაში ასევე თავს იჩენს დიდი ცვლილებები. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით უნდა შევჩერდეთ სამ ფაქტორზე: **ჯერ ერთი**, გლობალური ეკონომიკის დაცემა მთლიანად ნეგატიურად აისახება პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოდინებაზე და გადინებაზე, რომლის მთლიანად აღმოფხვრა მოკლე დროში შეუძლებელია. **მეორეც**, შეინიშნება გლობალური სავაჭრო პროტექციონიზმის ზრდის ტენდენცია, რაც გავლენას ახდენს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ბრუნვაზე მსოფლიოში. **მესამეც**, ვითარდება და ყალიბდება ეკონომიკური პოლიტიკის შეუთანხმებლობა განვითარებულ და განვითარებად ქვეყნებს შორის, მწვავედ განვითარებული ქვეყნების კაპიტალის დაბრუნების პროცესი იკვეთება წარმოება უცხოური ინვესტიციების გამოყენებისათვის განვითარებად ქვეყნებში.

ზემოთ დასახელებული ფაქტორები არა მარტო ხელს არ უწყობს გლობალური ეკონომიკის ზრდას, არამედ სერიოზული გამოწვევების წინაშე აყენებენ უცხოური ინვესტიციების მოზიდვას და საგარეო ვაჭრობის განვითარებას. უნდა განხორციელდეს ეფექტური ღონისძიებები აღნიშნულზე აქტიური რეაგირებისათვის. უცხოური კაპიტალის გამოყენებით მომუშავე სანარმოების განვითარებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნასთან ერთად საჭიროა აქტიური მონაწილეობის მიღება გლობალურ ეკონომიკურ მართვაში, აუცილებელია ეკონომიკურ გლობალიზაციასთან ადაპტირება, რაც შესაძლებელს გახდის იმ ფაქტს, რომ ეკონომიკურმა გლობალიზაციამ სულ უფრო ღრმად შეაღწიოს ყოველ ქვეყანასა და ყველა რეგიონში.

უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის არასწორი ორიენტირება

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის არასწორი ორიენტირება არა მხოლოდ აგვაცდენს დასახულ მიზანს, არამედ დააზიანებს ქვეყანასაც. უფრო დანვრილებით შევჩერდეთ არასწორ ორიენტირებაზე: [13. გვ.133-136].

1. მცდარია ჰიპოტეზა, თითქოსდა მიმზიდველი საინვესტიციო კლიმატის ფორმირება სრულიად საკმარისი პირობაა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის აქტივაციისთვის. პრაქტიკა ადასტურებს, რომ საინვესტიციო კლიმატის გაუმჯობესება მნიშვნელოვანი, მაგრამ არა ერთადერთი პირობაა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოსაზიდად;

2. არასწორია იმის მტკიცება, რომ პორტფელური ინვესტიციები ავტომატურად ტრანსფორმირდება პირდაპირ უცხოური ინვესტიციებში. სიტუაცია ამტკიცებს, რომ სინამდვილეში, პორტფელური ინვესტიციები ძირითადად ატარებენ სპეკულაციურ ხასიათს და არ ახდენენ რეალური ეკონომიკის სექტორის ტრანსფორმაციას;

3. არ ვეთანხმებით მოსაზრებას, რომ სასარგებლოა, პირველ რიგში, მსხვილი საინვესტიციო პროექტების მოზიდვა. ტრანსნაციონალური კომპანიის სტრატეგიების შესწავლა ადასტურებს, რომ რეციპიენტი-ქვეყანა უნდა ორიენტირდეს საშუალო და მცირე ტრანს-ნაციონალური კომპანიების მოზიდვაზე. მისი შერჩევის კრიტერიუმია არა მათი სიდიდე, არამედ ის ტექნოლოგიები, რომლებიც შემოაქვთ ქვეყანაში;

4. ასევე, ალოგიკურია იმის მტკიცება, რომ ქვეყნის ფინანსურ-სამრეწველო ჯგუფებს შეუძლიათ დამოუკიდებლად, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის გარეშე მოახდინონ საქართველოს მრეწველობის დივერსიფიცირება. ფინანსური-სამრეწველო ჯგუფების მხრიდან სამრეწველო ტრანსფორმაცია არ შეიძლება განვიხილოთ, როგორც პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ალტერნატივა, ვინაიდან მათ არ გააჩნიათ უახლესი ტექნოლოგიები და ზრუნავენ არა სანარმოო ტრანსფორმაციაზე, არამედ საკუთრებაზე, მაღალი მოგების მიღებაზე;

5. მიუღებელია თეზისი იმის შესახებ, რომ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების განვითარების სტრუქტურების ფორმირება, თავის მხრივ, ითვლება პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სტრატეგიად. ნებისმიერი ინსტიტუციონალური სტრუქტურა, მათ შორის პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ფარგლებშიც, სარისკოა, რათა ბიუროკრატიული დაბრკოლების სახე არ მიიღოს;

6. კატეგორიულად ვენიშნავთ ვენიშნავთ მოსაზრებას იმის შესახებ, რომ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების დიდი ნაკადების მოზიდვა შეიძლება სახელმწიფოს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების პოლიტიკის შემუშავების გარეშეც. მათი გენერირება შეუძლია კერძო სექტორს გარდამავალი ეკონომიკის პირობებშიც კი. ეს ასე არ არის. გარდამავალი ეკონომიკის პირობებში საჭიროა სპეციალური კანონები, რომლებიც მოახდენენ უცხოური ინვესტიციების გარანტირებულ დაცვასა და რეგულირებას. მოუმნიფებელ საბაზრო გარემოში

ეკონომიკურ ლიბერალიზმს არ შეუძლია მოახდინოს აუცილებელი ეფექტიანობისა და ქვეყნის სანარმოო სიმძლავრის გარანტირება;

7. ნაწილობრივ საჭიროებს დამატებით არგუმენტირებას მოსაზრება იმის შესახებ, რომ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციის მოზიდვის საკითხი დგება მაშინ, როცა უცხოელი ინვესტორი თვითონ გამოავლენს კონკრეტულ ქვეყანაში კაპიტალის ჩადების ინტერესს. ასეთი მიდგომა გამოწვეულია ქვეყნების არამდგრადი პოლიტიკური სიტუაციებით და არ ითვალისწინებს სახელმწიფოთაშორისი კონკურენციის ზრდას პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების გლობალიზაციის კონტექსტში;

8. უარყოფითად ვაფასებთ იმის მტკიცებას, რომ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების პოლიტიკის არსია მასტიმულირებელი მექანიზმების სისტემა, რომელსაც ქმნის ქვეყანა-რეციპიენტი ან რეგიონი-რეციპიენტი. მსგავსი წარმოდგენები საკმაოდ გავრცელებულია, თუმცა, ის არ ითვალისწინებს, რომ სტიმულების სისტემის გამოყენება მრავალთავან მხოლოდ ერთ-ერთი ელემენტია პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სტრატეგიების რეალიზაციისთვის. პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებთან დაკავშირებით არ უნდა გავითვალისწინოთ ის საკითხები, რომლებმაც დროის გამოცდას ვერ გაუძლეხ. მაგრამ ეს არ არის საკმარისი. როგორც სამეურნეო პრაქტიკამ გვიჩვენა, უცხოური ინვესტორების მოზიდვის სფეროში ცდების ჩატარებისა და შეცდომების ანალიზის არასისტემური მეთოდი ნაკლებეფექტიანია. საჭიროა ახალი ნოუ-ჰაუს ძიებაში დაინტერესებული ბიზნესისა და პოლიტიკის მომსახურება, ზუსტი სტრატეგია. მთავარია ეკონომიკის მოდერნიზებისა და წინსვლის დასაბუთება და პრაქტიკულად დადასტურება.

**პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების
გამოყენების პარიანტიჟი**

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასული ყოფილი პოსტ-სოციალისტური რესპუბლიკების წინაშე სამეურნეო სტრუქტურებისა და სანარმოების ტრანსფორმაციისა და მოდერნიზაციის რთული ამოცანები ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 90-იან წლებში დადგა. მას შემდეგ გავიდა ათეული წელი, მაგრამ ამ ქვეყნებში ჯერ კიდევ ფორმირებული არ არის ეკონომიკის წინსვლის ეროვნული სტრატეგიები.

ჩვენი მოსაზრებით, ეს პრობლემა საქართველოს წინაშეც დგას. გამოვიყენებთ ცნობილ ფრაზას: „რატომ უნდა გამოვიგონო ველოსიპედი, როცა ის უკვე გამოგონილია“. ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებს რომ დავემსგავსოთ, აღარ ვამბობ დავენიოთ, აუცილებელია შევიძინოთ და გამოვიყენოთ ამ სახელმწიფოების მიერ გამოყენებული ტექნოლოგიები და ნოვაციები. რთული ეკონომიკური მდგომარეობიდან გამოსვლისთვის, უცხოური ინვესტიციების კუთხით, საჭიროა სწორი ეროვნული ეკონომიკური პოლიტიკისა და სტრატეგიის შემუშავება და განხორციელება.

ეს არის პრობლემის გადაჭრის ერთი მხარე. მეორე, არანაკლებ მნიშვნელოვანი - ახალი ნოვაციების და-

სანერგად, ეკონომიკის ზრდის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია ფინანსური და მატერიალური, ასევე ინტელექტუალური რესურსები.

ფინანსური საშუალებების გარეშე შეუძლებელია გამოვიყენოთ ის ფიზიკური პოტენციალი, რომელიც გაგვანია. სამწუხაროდ, ყოფილი სოციალისტური ქვეყნები ფინანსური რესურსების მწვავე დეფიციტის სიტუაციაში აღმოჩნდნენ, ვინაიდან, ყოფილი ნაკლებეფექტური სამეურნეო სისტემა ვერ უზრუნველყოფდა ქვეყანას მაღალი შემოსავლებით. რაც ნაკლებია ქვეყანაში ფინანსური რესურსები, მით უფრო ჭკვიანურად უნდა მოხდეს მისი განაწილება და უაზროდ არ გაიფლანგოს ის. მაგრამ ხშირ შემთხვევაში ეს რესურსები მაინც არ არის საკმარისი. მხოლოდ მათზე დაყრდნობით შეუძლებელია აღმოიფხვრას ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკური ჩამორჩენა. თუმცა, ეკონომიკურად განვითარებული ქვეყნები ჩვენ არ გველოდებიან, როდის დავენევიოთ, არამედ, ისინი მაღალი ტექნოლოგიებისა და ნოუ-ჰაუს გამოყენებით აგრძელებენ წინსვლას. დრო კი მოითხოვს „სამრეწველო ნახტომებს“ საკუთარი რესურსების უკმარისობის დროს. ამ შემთხვევაში, საკუთარი ეროვნული პრობლემების გადაჭრა ხდება „უცხო“ საზღვარგარეთული კაპიტალით. ძველი იგავი იმის შესახებ, რომ საქმე უნდა გავაკეთოთ სხვისი ხელით, მოცემულ შემთხვევაში, ასე გაჟღერდება: „გაკეთე საქმე სხვისი კაპიტალით და სხვისი რესურსებით“ [28. გვ.112]. მაგრამ ამისთვის, საჭიროა მოვიძიოთ პირობები, რაც ორივე მხარის ინტერესებს ერთმანეთთან დააკავშირებს. უცხოური კაპიტალის გამოყენება უნდა განხორციელდეს ქვეყნისთვის სასარგებლო დარგებში. ამისთვის საჭიროა უცხოური კაპიტალის მოზიდვა ჩვენს ქვეყანაში და მისი დახმარებით განხორციელდეს ქვეყნის ეროვნული ინტერესები.

აღსანიშნავია, რომ თვით ჩვენი ეროვნული ინტერესებიც საჭიროებს შესწავლას. ამასთან, რესურსების უცხოელი მფლობელების შესწავლაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. უცხოური კაპიტალის ინტერესების ობიექტურად შეფასებისთვის აუცილებელია მისი ადგილის გამოკვლევა საკუთარი ქვეყნის მეურნეობასა და მსოფლიო ბაზარზე. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, ვინაიდან ამ ქვეყნის პოზიციები და ფუნქციები სივრცეში განსაზღვრავენ მისი ინტერესებისა და სტრატეგიების მიმართულებას. გასარკვევია, აგრეთვე, შეესაბამებიან თუ არა მათი ინტერესები და სტრატეგიები მიმდები ქვეყნის ინტერესებს. ამ ერთმანეთთან დაკავშირებულ კითხვებზე პასუხის გასაცემად შესწავლილ უნდა იქნეს კაპიტალის მსოფლიო ბაზრის რეალიები და, უპირველეს ყოვლისა, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები. ეს უკანასკნელი, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მსოფლიო ბაზარში კაპიტალის ჩართვისა და კონკურენტუნარიანი ეროვნული დარგების ჩამოყალიბების საშუალებას იძლევა.

ამრიგად, დღის წესრიგში დგება დასმული პრობლემების, განსაკუთრებით, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მეცნიერული კვლევებისა და, უპირველეს ყოვლისა, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების არსებული თეორიების დასკვნების გაცნობის, მათი გამოყენების აუცილებლობის, ეკონომიკური შინაარსის, მათი

ეფექტიანობის, განხორციელების სწორი პოლიტიკისა და სტრატეგიის და საკანონმდებლო ბაზის შესწავლის საკითხები. გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებისთვის ის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, ვინაიდან ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ისინი ეყრდნობოდნენ მხოლოდ ერთი ეკონომიკური სკოლის დასკვნებს. 80-90-იან წლებამდე სოციალისტური ქვეყნებიდან კაპიტალის გატანა განიხილებოდა, როგორც „პარაზიტიზმი კვადრატში“. აღნიშნავდნენ, რომ ეს პასუხობდა იმ ქვეყნის უკიდურესად მერკანტილურ ინტერესებს. რომელიც ახდენდა კაპიტალის ექსპორტირებას. ქვეყანა-რეციპიენტისთვის ექსპანსიის შედეგად ვითარდებოდა ცალმხრივი სპეციალიზაცია, მონოკულტურული ორიენტაცია და მსოფლიო ბაზრის კონიუნქტურაზე მზარდი დამოკიდებულება. მსგავსი შეხედულებები ასახავდა მსოფლიო ეკონომიკის განვითარების რეალურ ტენდენციებს XX საუკუნის დასაწყისში. უკანასკნელი 100 წლის განმავლობაში მრავალი რამ შეიცვალა. გაჩნდა კაპიტალის გატანის ახალ მოტივაციები, მათი ორგანიზაციული ფორმები და სექტორული მიმართულებები; დღეისთვის, მსოფლიო ეკონომიკისთვის დამახასიათებელ მოვლენად იქცა სპეციალური პროგრამების ფორმირება. რაც განაპირობებს პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვასა და მათ კეთილსაიმედო გავლენას ეროვნულ ეკონომიკაზე.

დასკვნები და რეკომენდაციები

საქართველო გვიან დაადგა პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის გზას, მაგრამ მას შეუძლია მიაღწიოს წარმატებებს, თუ გამოიყენებს სხვა ქვეყნების მიერ დაგროვებულ გამოცდილებებს, ცხადია, საკუთარი ინტერესების დაცვით.

უცხოური ინვესტიციების მოზიდვისა და ქვეყანაში დაბანდების ფორმულა მარტივია: საუკეთესო პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ნაკადების მოძიების საჭიროება და აქედან ქვეყნის ინტერესების გათვალისწინებით მათი ამორჩევა, რომლითაც შეიტანენ უახლეს საუკეთესო ტექნოლოგიებს. მათი დაბანდება ხელს შეუწყობს წარმოების გაფართოებასა და განვითარებას, შესაბამისად, მთლიანად ეკონომიკურ ზრდას; შემდეგ საჭიროა პოტენციური დონორების მოხიბვლა ადგილობრივი ბაზრის უპირატესობით და მიმზიდველობით. უცხოური კაპიტალის მოზიდვის შემდეგი ამოცანაა მისი განთავსება დარგებში, სექტორებსა და რეგიონებში ზემოთ დასახელებული პრიორიტეტების საფუძველზე. ყოველივე ამის განხორციელება საკმაოდ რთულია, მაგრამ საჭიროა მოქმედება, წინსვლა, თითოეული ნაბიჯის მოფიქრება. თუმცა, ამ გზაზე წარმატებით სიარულისთვის, უნდა გავთავისუფლდეთ პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ირგვლივ შექმნილი მითებისა და ყოფითი ილუზიებისგან, თითქოსდა უცხოური ინვესტიციების შემოსვლა გამოიწვევს ადგილობრივი მენარმეების საინვესტიციო პოლიტიკის აქტივობის პარალიზებას, ან განაპირობებენ მის დეფორმაციას.

დღეისთვის საქართველოს ეკონომიკის ზრდისთვის გადაუდებელი ამოცანაა ეკონომიკური ზრდის საინვე-

სტიციო მექანიზმის ეფექტიანობის ამაღლება. მხოლოდ ეს უკანასკნელი დაეხმარება ქვეყანას დაგროვილი მწვავე პრობლემების გადაჭრაში და მისცემს ბიძგს ეკონომიკის რეალური სექტორის განვითარებას. გასულ პერიოდში ბევრი რამ გაკეთდა, კერძოდ, შეიქმნა საბაზრო ეკონომიკის ინფრასტრუქტურა, ხელახლა დამუშავდა და გადაიხედა მოსაზრებები საკუთრების შესახებ, შენედა ინფლაციის ზრდის ტემპები. ახალმა მესაკუთრებმა დიდი მატერიალური ზარალის გარეშე გადაიტანეს ცვლილებების შოკი, თანდათანობით მოხდა მათი ადაპტაცია საბაზრო გარემოსთან. დადგა დრო, ქვეყანა გათავისუფლდეს საბაზრო გარემოში ე.წ. `გადარჩენის` მოდელისგან და გადავიდეს `ბაზრის აყვავების` მოდელზე, რომელიც პერსპექტიული განვითარების უფრო სისხლსავსე და მედეგი გზაა. გამოიკვეთა ორი ბერკეტის არსებობის აუცილებლობა: უცხოური ინვესტიციების შემოტანა და ქვეყნის ეკონომიკის მართვის ეფექტიანი სტრატეგიის შემუშავება და განხორციელება.

განვითარებული ქვეყნების სანარმოების აქტიურობა, განხორციელონ ინვესტიციები საზღვარგარეთ, სხვადასხვა ფორმით ვლინდება.

პირველ რიგში ეს არის ახალი სანარმოების შექმნა ან მოქმედი სანარმოების შექმნა.

კაპიტალის დაბანდების კიდევ ერთი ფორმაა სანარმოების შექმნა ადგილობრივი ნედლეულის გადამუშავებით, ისე, რომ საგარეო ბაზარს მიეწოდოს ამ ნედლეულის გადამუშავების შედეგად მიღებული პროდუქცია.

მესამე ფორმა - იმ ქვეყნებში, სადაც ხდება საერთოდ ტექნიკის ექსპორტი (სამხედრო და სამოქალაქო), ამ ტექნიკისთვის ლოჯისტიკური და სერვისული სისტემების შექმნა, რაც აუცილებელი პირობაა ამ მდგრადი ბაზრის შესანარჩუნებლად. **მეოთხე ფორმა** - აქტივების ნაწილის ან მთლიანად ამ აქტივების შესყიდვა გაზგამანაწილებელ და ნავთობპროდუქტების გამანაწილებელ სისტემებში ქართული ენერგორესურსების იმპორტიორ ქვეყნებში. ქართული კაპიტალის ასეთი დაბანდება საზღვარგარეთ ამარტივებს, ასუსტებს ენერგომატარებელთა ტრანზიტორ ქვეყნებზე დამოკიდებულებას და ამაღლებს ენერგორესურსების მიწოდების საიმედოობას უცხოელი პარტნიორებისთვის. მეხუთე ფორმა - ეს არის ზოგიერთ ქვეყანაში სამრეწველო ობიექტების მშენებლობა კომერციულ საწყისებზე. მაგალითად გამოდგება ირანში ბუშერის ავტომური ელექტროსადგურის აშენება. დაბოლოს, მეექვსე ფორმა - ეს არის კაპიტალის მონაწილეობა სხვადასხვა პროგრამის განხორციელებაში უცხოეთში უცხოელ პარტნიორებთან ერთად, რაც დამახასიათებელია კოსმოსური დარგებისა და ავიამშენებლობისთვის, ასევე სხვა დარგებისთვის.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები შეიძლება განხორციელდეს შემდეგი ძირითადი ხერხებით:

1. ტრადიციულად იქმნება უცხოური ფილიალები და შვილობილი კომპანიები. ფილიალები მთლიანად კონტროლდება მეთაური კომპანიის მიერ, არ არიან იურიდიული პირები, არა აქვთ საკუთარი ბალანსი და იყენებენ მეთაური კომპანიის ბალანსს, რაც პასუხისმგებელია

ფირმის ვალდებულებებზე. შვილობილი კომპანიები კი პირიქით, არიან იურიდიული პირები, დამოუკიდებელნი არიან საკუთარი ვალდებულებების მიმართ, აქვთ საკუთარი ბალანსი და თვითონვე განსაზღვრავენ ფირმის განვითარების მიმართულებებს;

2. საერთაშორისო შერწყმა და შთანთქმა (mergers and acquisitions - MBA);

3. სტრატეგიული პარტნიორობა (ალიანსები) (strategie alliances).

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ეფექტიანობის ანალიზისას რეციფიენტმა ქვეყანამ საჭიროა გაითვალისწინოს შემდეგი:

- ახალი სანარმოების შექმნა და ამით ეკონომიკის დივერსიფიკაცია და ზრდა;

- ახალი სამუშაო ადგილების შექმნა, რომელიც უფრო თანამედროვე იქნება ამ ქვეყანაში არსებულთან შედარებით;

- შრომის მწარმოებლურობის ზრდა და ყველა სხვა სანარმოო რესურსების ეკონომია და შესაბამისად, მთელი ეკონომიკის რენტაბელობის ამაღლება;

- ბაზარზე ახალი პროდუქტების გამოჩენა, რომლებიც უფრო სრულად აკმაყოფილებს მომხმარებლის მაღალ მოთხოვნებს და ამით უზრუნველყოფს მათი ცხოვრებისეული სტანდარტების მაღალ დონეს;

- კონკურენტული გარემოს შექმნა სამამულო მწარმოებლებისთვის, რაც უმეტეს წილად დამახასიათებელია მაღალგანვითარებული ეკონომიკების მქონე ქვეყნებისთვის.

სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიზანი უცხოური ინვესტიციების სფეროში უნდა იყოს ჯერ ერთი, პირობების შექმნა მათი რაოდენობრივი ზრდისთვის, მეორეც, რაოდენობრივი ცვლილებები მათ საერთო სტრუქტურაში პირდაპირი ინვესტიციების ზრდის თვალსაზრისით. მესამეც, დარგობრივი სტრუქტურის ცვლილება იმ დარგების სასარგებლოდ, რომლებიც აყალიბებენ ქვეყნის პოსტინდუსტრიულ ეკონომიკას. და მეოთხეც, ქვეყნის რეგიონების საინვესტიციო მიზიდველობის გაძლიერება მის ტერიტორიაზე ამ ინვესტიციების შედარებით თანაბრად გასანაწილებლად. ეს მიზნები უნდა აისახოს ქვეყნის შესაბამის საკანონმდებლო დოკუმენტში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გელაშვილი მ., 2012. საინვესტიციო პოლიტიკა. თბ.: „უნივერსალი“. 376 გვ.;

2. გრეჰემი ე., 1999. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები და ვაჭრობა. „ეკონომიკური რეფორმები დღეს“. №1, გვ. 37-42;

3. ნასყიდა დარბუაშვილი. (2018). როცა უცხოურ ინვესტიციებს სახელმწიფოს დასაქცევად ვიყენებთ! *Business and Legislation*, 11(1), 5-6. Retrieved from <https://ojs.b-k.ge/index.php/bk/article/view/9>

4. დარბუაშვილი ნ. (2001) საგადასახადო პოლიტიკა და ქვეყნის ინვესტიციური უსაფრთხოება. „ეკონომიკა“ №3-4, გვ. 84-86;

5. კვარაცხელია დ., 2007. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები საქართველოს ეკონომიკაში: ტენდენციები, შედეგები და პერსპექტივები, „სოციალური ეკონომიკა“, №2, გვ. 163;

6. სილაგაძე ლ. (2018) პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ტენდენციები პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში (1996-2016) გვ. 180;

7. სიხარულიძე დ., 2012. უცხოური ინვესტიციების მოტივაციები და მისი გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე (ინგლისურ ენაზე), ეკონომიკა და ბიზნესი, № 6, თბილისი, გვ. 61-78;

8. ქოქიაური ლ., 2002. ინვესტიციის ბაზარი: თეორია, პოლიტიკა, პრაქტიკა. თბ.: თსუ. გვ. 538;

9. ქოქიაური ლ., ბერიაშვილი ლ., 2009. საინვესტიციო კანონმდებლობა. თბ.: თსუ. გვ. 15-16;

10. ქოქიაური ლ., 2010. საინვესტიციო საქმე. თბ.: სტუ. 1361 გვ.;

11. ქოქიაური ლ., 2016. ფინანსები (ენციკლოპედიური განმარტებითი ლექსიკონი) ტ. I ნიგნი 1, თბ.: „კალმოსანი“. გვ.1122;

12. ქოქიაური ლ., 2016. ფინანსები (ენციკლოპედიური განმარტებითი ლექსიკონი) ტ. I ნიგნი 2 თბ.: „კალმოსანი“. გვ. 972;

13. ქოქიაური ლ., უცხოური ინვესტიციები (2017) . თბ.: საფინანსო საინვესტიციო პოლიტიკისა და სტრატეგიის ფონდი. გვ. 887;

14. ქოქიაური ლ., 2025. საინვესტიციო საქმიანობა ტ. 1 ინვესტირების თეორიული საფუძვლები. გამომცემლობა „კალმოსანი“ 707 გვ.;

15. ჭარაია ვ., 2014. წნეხი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების „ძლიერ ველზე“, ეკონომიკა და ბიზნესი, № 4, გვ. 109-122;

16. ხარხელაური ხ., 2013. პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის პერსპექტივები საქართველოში, სადისერტაციო ნაშრომი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი. თბილისი;

17. ჯანჯღავა ქ., 2013. უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ზეგავლენა ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდაზე (საქართველოს მაგალითზე), სადისერტაციო ნაშრომი; ივ. ჯავახიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი;

18. Ashoka Mody, (2007), Foreign Direct Investment and the World Economy, Publisher: „Routledge“, p. 608;

19. Assaf Razin and Efraim Sadka, (2007), Foreign Direct Investment: Analysis of Aggregate Flows, Publisher: „Princeton University Press“, p. 160;

20. Blomström M., A. Kokko, M. Zejan, (2000), Foreign Direct Investment: Firm and Host Country Strategies, Publisher: „Palgrave Macmillan“, p. 253;

21. Chaisse Julien (ed.), (2019), China's International Investment Strategy: Bilateral, Regional, and Global Law and Policy, Oxford University Press, 600 p.;

22. Cheng Bian, (2022), National Security Review of Foreign Investment: A Comparative Legal Analysis of China, the United States and the European Union, Routledge, 260 p.;

23. Dunning John H., (1993). Muntinational Enterprises

and the Global Economy. Wokingham, Addison-Wesley. P. 435;

24. Dunning John H., (Ed.), (2000), Regions, Globalization, and the Knowledge-Based Economy, Publisher: "Oxford University Press", p. 520;

25. Dunning John H., and Rajneesh Narula (Eds.), (2003), Foreign Direct Investment and Governments: Catalysts for Economic Restructuring, Publisher: „Routledge“, p. 520;

26. Dunning John H., and Sarianna M. Lundan, (2008), Multinational Enterprises and the Global Economy, Second Edition, Publisher: „Edward Elgar Publishing“, p. 920;

27. Gitman L., Birman M. Jonk, H. Schmidt, Elements of Investments. Translation made by **L. Qoqiauri** (Second edition). 2012. p.745;

28. Fisher P., (2004) Attracting Foreign Direct Investment into Russia: 5 Steps Towards Success / aul Fisher. - M.: Nauka, 328 p;

29. Humer, Stephen H. 1960\| 1976 The International operations of national firms: study of direct foreign investment. Cambridge MA: MIT press. p.381-382;

30. Imad A. Moosa, (2002), Foreign Direct Investment: Theory, Evidence and Practice, Publisher: „Palgrave Macmillan“, p. 312;

31. Information Resources Management Association (IRM), (2020), Foreign Direct Investments: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications, IGI Global, 2000 p.;

32. Jean-François Bélanger (ed.), (2020), Foreign Investment, Strategic Assets and National Security, Cambridge University Press, 350 p.;

33. Kojima K., (1978). Direct Foreign Investment: a Japanese Model of Multinational Business Operations. London; 320 p.;

34. Modern Investment Theory (5th Edition) by **Robert A. Haugen** (Paperback - Jun 8, 2000).

35. Peter J. Buckley (Ed.), (2009), Foreign Direct Investment, Six-Volume Set, Publisher: „SAGE Publications Ltd“, p. 1,728;

36. Qoqiauri L., 2001. About Attracting Foreign Investment to Georgia. Moscow, Magazine „Obshchestvo I ekonomika“, Vol.11-12. pp.267-273;

37. Qoqiauri L., 2009. Investment Projects: Theory, Analyze, Management. Tbilisi State University. p. 418;

38. Qoqiauri L., 2009. Modern Theories of Investment and Management (lecture course of masters). Tbilisi State University. p.260;

39. Qoqiauri L., 2009. Theoretical Genesis of Investments. Popular Sciences Edition. New York. 590 p.;

40. Qoqiauri L., 2012. Investment Management and Policy (Second Edition). Technical University of Georgia. p. 924;

41. Qoqiauri L., 2016. New Vision on Investment Genesis. International Journal of Latest Research in Science and Technology (IJLRST). Volume 5. Issue 2. p. 10-24;

42. Qoqiauri L., 2016. The Main Tendency of Investments in the Process of Reforms in Georgia. March. Black Sea. Volume 28, Issue 02. Baku. pp. 43-63;

43. Rudolf Dolzer and Christoph Schreuer, (2022), Principles of International Investment Law, Oxford University Press, 456 p.;

44. Sornarajah M., (2021), The International Law on Foreign Investment, Cambridge University Press, 666 p.;

45. Theodore H. Moran, Edward M. Graham, and Magnus Blomström (Eds.), (2005), Does Foreign Direct Investment Promote Development?, Publisher: „Institute for International Economics“, p. 450;

46. Бланк И. В. (2018), Инвестиции: Теория и практика, Москва, Издательство: Юрайт, 360 с.;

47. Игонина Л.Л., 2004. Инвестиции. М.: Экономистъ. с. 35-36;

48. Кадочников С. М. (2002) Прямые зарубежные инвестиции современной теории институциональной экономики и международной торговли. СПб. с. 128;

49. Колесников В. А. (2021), Мировая экономика и инвестиции: Глобальные тенденции, Санкт-Петербург, Издательство: Экономистъ, 380 с.;

50. Моисеев Н. Н. (2018), Мировая экономика и международные инвестиции, Санкт-Петербург, Издательство: Питер, 350 с.;

51. Плотников Н. С. (2019), Экономика и управление инвестициями: Учебник для вузов, Москва, Издательство: Экономика, 370 с.;

52. Поршнев А. А. (2016), Глобализация экономики и ее влияние на инвестиционную деятельность, Москва, Издательство: Экономика, 300 с.;

53. Фабоци Ф., 2000. Управление Инвестициями. Пер с англ. М.: ИНФРА-М. с. 10-25.

54. Финансы и инвестиций. Толковый словарь. М.: „Джон Уфйли энд Сфиз“. 1995. с.83.

55. Хозанович Э., 2011. Иностраннные инвестиции. М.: КНОРУС. с. 44-45;

56. Шарп В., Александер Г., Бейли Дж., 1972. Инвестиции/Пер. с англ-ого. СПб: Копирайт. 425-442.